

fel szabadságukat. Hogy mindezt miért nem teheti meg, annak – úgy képzem – nem annyira esztétikai, hanem inkább filozófiai-antropológiai okai vannak. Legalábbis efelé hajlunk, ha elhisszük Jungnak, hogy amikor az alkimisták "anyagról" beszéltek, tulajdonképpen mindig saját magukra gondoltak. Akárcsak Nietzschehez, hozzájuk is közelebb állt a teljes ember, mint a jó ember. Ha talán Schmal nem is, de képei erről bizonyára ugyanígy vélekednek.

SEBŐK ZOLTÁN

Régi és új játékaim

Kezdetben volt a játék

Hatéves koromig nem jártam óvodába. Otthon játszottam, a csepelei, kertés házban. A kertben négy gyümölcsfa volt, két barack, két meggy, alatta ribizlibokor és zöldség, a bejáratnál virágok és vadsóska-kerítés. Egyik játékom az volt, hogy egész napra felmáztam a meggyfára. Akárhogyan kiabáltam, nem jöttem le, nem szóltam. Kíváncsi voltam, milyen hatást vált ki az eltűnésem. Este, mikor előkerültem, annyira örültem, hogy nem kaptam ki. De éreztem, hogy az én játékom másoknak nem igazán játék! Szüleim pedagógusok voltak, nem akarták, hogy korán megtanuljak olvasni, nehogy unatkozzam az iskolában. Nagyapát nyúztam mindennap új betűért. Egy idő után rájöttem, hogy bármit le tudok írni, és akármit el tudok olvasni. Csak az bosszantott, hogy nem értettem, amit olvastam. Jó játék volt. Nagyanyám tömött kacsáit körbe kergettem az udvarban. Egyik a másik után esett össze. Egész héten kacsát ettünk. Nekem tetszett, de megint nem arattam sikert játékkal. A tyúkok simogatással történő elaltatása érdekesebb véget ért. Hat-nyolc csirke feküdt már egymás mellett, aludtak, mikor nagyanyám meglátta. Összezsapta tenyerét egy jézusmárjával, erre a csirkék felugrottak és kiszaladtak a kertbe. Ez mindenkinek tetszett. A disznó jutalomjátéka, mikor késsel nyakában körbeszaladta az udvart, nekem tetszett, a böllérnek nem. Unokatestvéremmel állatkertet rendeztünk be a tűző napon. A falakon lévő képek mellé kivittük az akváriumot is, kis halakkal. Ez a játék a halaknak nem tetszett, felforrtak a vízben. A kapu alatt kidugott, spárgás pénztárca-játékot mindenki csinálta gyerekkorában. Mindig akadt néhány ember, aki fel akarta venni, mi meg berántottuk a kapu alatt. Ez a játék néha veréssel végződött. Amikor színházasdit játszottunk, anyám kedvenc csipkeszoknyájában táncoltam, boldogan. Ő is örült, hogy ügyes vagyok, de szomorú is volt, mert a szoknya használhatatlanná vált. Az iskolában is játszottunk. Az igazgatót pajtásnak szólítottuk, Rákosi bácsit is. Tetszett nekünk a kopasz feje, csúnyákat mondtunk rá. Apám halkan azt mondta, nem kell ilyen csúnyákat mondani, mert egyszer mi is lehetünk öregek és kopaszok. Elrontotta a játékunkat! 1956 őszén nem jártunk iskolába egy darabig. Mikor visszamentünk, a fél osztály hiányzott. Egy része meghalt, más része külföldre ment, elfogytak a játszópajtásaim. Disznóság! Kis ideig bunkerban is voltunk, mint a háborúban. Nagyapa dühös volt, azt mondta, többet nem megy le a pincébe, inkább ott hal meg a házban. Szerencsére nem lett semmi baja, de én még sosem láttam olyannak. Nekem mindig csak mesélt, kitalált meséket. Hol is hagytam abba, kérdezte, aztán ment minden, mint a karikacsapás. Nyolcadikos koromban már rajzolni jártam. Gömböket, kockákat, sámlikat, drapériákat rajzoltunk, egy szál ceruzával. Közben nagyokat dumáltunk, a kezünk meg járt, mint a motolla. Untuk a rajzolást, és szórakoztattuk magunkat. A gimiben egyik barátom a pad alatt sakkozott, a másik levelet írt, a harmadik rajzolt, a negyedik rágott papírgolyókat köpködött a beletlen ceruzájából.

Érettségi után segéd munkást játszottam egy gyárban. Nehéz, igazi játék volt. Megtanultam inni, politizálni, káromkodni, de dolgozni is. A Főiskolán is játszottam. Végigzongoráztam a művészettörténeti korszakokat, ami tetszett, megcsináltam magamnak. Sokáig játszottam babákkal. Tizenhét éves koromban egy alvós hajasbabát kértem karácsonyra.

Szobraim, máig, kicsit játékok is. Olyanok, mint a régiek. Én szeretem ezeket a játékokat, örülök, hogy csinálhatom. Aztán, mikor megmutatom valakinek, akkor kezdődik a baj. Nem sokan szeretik az én játékaimat. Mindebből kiderült, vagy nincs humorérzésem és mindent komolyan veszek, vagy mindig játszom, csak ezt mások nem látják játéknak. Mikor Kosztolányi "megkérdezte" tőlem, akarok-e játszani halált, igent mondtam. Lerajzoltam. Weörest mindig játszópajtásomnak tekintettem, és gyerekeim is, aki az ő versein nőtt föl. Pilinszky is tudott velünk játszani! Néhány külföldi barátommal, mert nem értettük egymás nyelvét, rajzolásal kommunikáltunk. Remekül megértettük egymást. Egy egész stíluskorszakom alakult ebből a játékból. Egy balatoni nyáron hínárt kaptam a nyakamba, úgy úsztam a "mélyvíz!" tábláig, amit felékesítettem a hínárral. Később, már a partról, láttam egy férfit, hínárommal a nyakában. Egy időben sok pici szobrot készítettem azzal a céllal, hogy mindenkinek, akivel találkozom, adjak egyet. Sok emberrel találkoztam, elfáradtam kicsit, abbamaradt az adogatás. Pedig jó játék volt. Egyszer mindannyian elhozták volna, egy bizonyos helyre, a szobrokat, dátummal, történettel, hogyan került hozzá... A képzőművészetben, a koncept idején, csináltak ilyesmit. Megírták egymásnak, mit csinálnának itt vagy ott, lerajzolták. Nem készítették el, mégis együtt dolgoztak. Ezt nem lett volna szabad abbahagyni! A 6-os villamoson, pár éve, egy gazdátlan sörösüveg gurult előre-hátra a kocsiban. Senki sem vette fel, csak nézték. Lehet, hogy elrontottam a játékukat, amikor leszálltam és bedobtam az üveget a személtárába!

Rómából négy falevelet hoztam, négy szót festettem rájuk. Rómát látni és élni. Nem meghalni! Buta játék lenne, mire az ember eljutna Rómába, a sok szépségtől meghalna, vagy úgy gondolná, minden szépet látott és öngyilkos lenne. A tengerparton nem süttött a nap, felhők mögött bujkált. Nagy homokrajzot készítettem tornacipőmmel, közben mondogattam, süss ki Nap. Kisütött. Már nem tudtam pontosan, játszom vagy varázsolok... Cerveteriből kaktuszlevelet hoztam, kihímeztem, beleírtam a hely nevét. Kis, piros, ott talált követ nyomtam a közepébe. A polcon fonnyad. A betűformák állandóan változnak. Mikiegeter valamelyik parkban találtam, vártam, hátha visszajönnek érte. Nem jöttek, hazavittem. Átfestettem magamnak fehérre, zölde szeműre, kezébe nyomtam egy parkbeli növényt. Egy óriási toboz majdnem a fejemre esett. Hazavittem és pikkelyeire ráírtam a történetet. Ha a fejemre esett volna, semmit nem írhattam volna. Lányom, kilencéves korában, nagyapja sírjáról, játékból egy vadgesztenyét hozott, és játékból elültette a csepeli kertben. A gesztenyefa ma két és fél méteres játék. A gyerek a gyümölcsöt általában a kertben majszolta, eldobálta a magokat. Pár év múlva az én régi, kihalt négy fám helyén új fák lettek, más fajták, alma és cseresznye. A Húsvét máig nagy játék. Tartjuk a locsolási szokást. Minden évben másfajta tojást készítünk. Egyszer köveket festünk, másszor a törött tojáshéj belsejét. Megint máskor dugót szöggel és kis emberkével. Ez már szinte natúra! A csepeli kerítés vadsóskájával máig játszom. Tavasszal villámgyorsan benővi szobraimat, én meg vagdalom, nyírom, formálom. Néha XIV. Lajos kertjében érzem magam, ez benne a játék. A vidéki házban sok a vakond, feltúrja a fűvet. Valaki azt mondta, ha sörösüvegeket dugunk a földbe úgy, hogy a vége kiáll, ennek a hangját nem szeretik a vakondok és elmennek onnan. Így is lett. Lejjebb költöztek, ahol nincs fű. De a sörösüveg-fejek letörtek, a vakondok visszajöttek. Így játszunk most. A szárítókötélen állandó hangyavonulás keletkezett. Átgyalogolnak a ruhákon. Néha elvágjuk a kötelet, hogy eltereljük a szagvonalat, máskor felvisítunk, ha egy hangya a fehérneműben belénk csíp. Így játszunk. Amikor a vályogház egyik falát kibontottuk, vályoglépcsősört építettem a domboldalra. A következő évben semmi nem maradt belőle. Mégis, volt egyszer egy vályoglépcső. Tudtam, hogy nem marad belőle semmi,

mégis megcsináltam. Vajon miért? Játékból.

A régi lemezjátszó két hangszórójából két figurát alakítottam, akik a lerögzített tús lemezforgatót nézik. Várják a zenét. Nagyanyám és anyósom kávédarálóját tekerőjüknél összedrótoltam, pirosra festettem. Ne daráljanak többé. Két régi vasaló közé egy rossz órát állítottam. Vasalják az időt.

Mostanában ilyenek a játékaim.

VÁRNAGY ILDIKÓ